

Страсбург, 14 ноември 2025 г.

КОНСУЛТАТИВЕН СЪВЕТ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ СЪДИИ
(КСЕС)

Становище № 28 (2025) на КСЕС
относно значението на благосъстоянието на
съдиите
за правораздаването

I. Въведение: контекст, мотиви, цел и обхват на становището

1. В съответствие с мандата, предоставен му от Комитета на министрите, Консултативният съвет на европейските съдии (КСЕС) изготви настоящото становище относно значението на благосъстоянието на съдиите за правораздаването.

2. Добре функциониращата, независима и безпристрастна съдебна система е от основно значение за правилното функциониране на всяко демократично общество. Основен принцип и право, гарантирани от член 6 на Европейската конвенция за правата на човека (ЕКПЧ) е, че всеки има право на справедливо и публично гледане на делото си от независим и безпристрастен съд¹. Тези основни принципи на съдебната независимост и безпристрастност са в основата на правилното правораздаване и върховенството на закона. Тяхното изключително значение се отразява от факта, че те са международно защитени от ЕКПЧ², Всеобщата декларация за правата на човека³, Международния пакт за граждански и политически права⁴ и вътрешните конституционни, устройствени и общи закони.

3. По силата на своята длъжност съдиите изпълняват изключително важна функция в обществото като пазители на върховенството на закона. Натоварени да защитават основните права на човека и правилното правораздаване, те също така поддържат жизненоважни проверки и баланси върху изпълнителната власт, като гарантират, че тази власт не се упражнява произволно или безотговорно.

4. През последните години обаче съдебната власт се сблъска с остри предизвикателства, които заплахват гореспоменатите основни принципи и права. Пандемията от COVID-19, нарастващата демократична нестабилност, войната и глобалните конфликти представляват естествени заплахи за върховенството на закона, за чиято защита съдиите играят ключова роля. Липсата на уважение към независимостта на съдебната власт от страна на правителството, парламента, медиите и социалните медии е нарастващ проблем⁵. Естествено следствие от правото на публично изслушване, гарантирано от член 6 от ЕКПЧ е, че съдиите са изложени на засилен външен контрол и оспорване. Освен това разпространението на дезинформация уврежда репутацията на съдиите и създава натиск върху независимостта на съдебната власт и вземането на решения. На този фон възникнаха опасения относно благосъстоянието на съдиите, включително тяхната лична безопасност и сигурност. Тези опасения имат преки последици за качеството и ефективността на съдебната работа, както и за почтеността и правилното функциониране

---

¹ Становище № 3 на КСЕС (2002 г.), параграф 14; вижте също Магна Харта на съдиите (Основни принципи) на КСЕС от 2010 г., параграфи 1-2.

² Европейска конвенция за правата на човека, чл. 6.

³ Всеобща декларация за правата на човека, чл. 10.

⁴ Международен пакт за граждански и политически права, чл. 14.

⁵ Европейска мрежа на съдебните съвети (ЕМСС), Проучване сред съдиите относно независимостта на съдебната власт (2025 г.), стр. 46-48.

на съдебната система.

5. Значителен вътрешен и външен натиск може потенциално да подкопае независимостта и безпристрастността на съдебната власт, както и устойчивостта на съдиите да издържат на такъв натиск⁶. Такъв натиск може също да компрометира способността на съдията да се ангажира с безпристрастната оценка на доказателствата и тълкуването на закона, необходими за вземане на добре обосновани решения⁷. Твърде голямото работно натоварване, прекомерният времеви натиск и умората могат да доведат до когнитивно изчерпване, което потенциално може да наруши качеството на вземане на съдебни решения и способността на съдиите да управляват ефективно работното си натоварване и да поддържат ефикасност в съдебните производства. Когато съдиите са добре и могат да функционират по най-добрия начин, съдебната система се възприема като компетентна и справедлива, което от своя страна укрепва общественото доверие в съдебната система⁸.

6. Следователно становището разглежда как благосъстоянието на съдиите може да бъде защитено и насърчено, за да се подобри качеството и ефективността на работата и да се подкрепи независимостта и безпристрастността на съдебната система като основни компоненти на правилно функциониращата съдебна система⁹.

7. Становището е изготвено въз основа на предишни становища на КСЕС¹⁰, Препоръка CM/Rec(2010)12 на Комитета на министрите до държавите членки относно съдиите: независимост, ефикасност и отговорности, документите на Европейската комисия за демокрация чрез право (Венецианска комисия), Европейската комисия за ефикасност на правосъдието (СЕРЕJ) и Европейския комитет за правно сътрудничество (CDCJ). То разглежда и Основните принципи на ООН за независимост на съдебната власт, Бангалорските принципи за поведение на съдиите, Декларацията от Науру за благосъстоянието на съдиите и други съответни инструменти, свързани със здравословните и безопасни условия на труд.¹¹

---

⁶ КСЕС Становище № 25(2022), параграф 60

⁷ КСЕС Становище № (2008), параграф 34

⁸ КСЕС Становище №. 1 (2001), параграф 12.

⁹ Харта на основните права на Европейския съюз, чл. 47; Интерамериканска конвенция за правата на човека, чл. 8; Международни стандарти за съдебна независимост, Mount Scopus, принцип 1.1

¹⁰ По-специално, Магна Харта на съдиите на КСЕС (2010 г.); Становище № 1 (2001 г.) относно независимостта на съдебната власт и несменяемостта на съдиите; Становище № 2 (2001 г.) относно финансирането и управлението на съдилищата; Становище № 3 (2002 г.) относно принципите и правилата, уреждащи професионалното поведение на съдиите, по-специално етиката, несъвместимото поведение и безпристрастността; Становище № 6 (2004 г.) относно справедливия процес в разумен срок; Становище № 11 (2008 г.) относно качеството на съдебните решения; Становище № 17 (2014 г.) на КСЕС относно оценката на работата на съдиите, качеството на правосъдието и зачитането на независимостта на съдебната власт; Становище № 18 (2015 г.) относно положението на съдебната власт и нейната връзка с другите държавни власти в една съвременна демокрация; Становище № 25 (2022 г.) относно свободата на изразяване на мнение на съдиите; и Становище № 26 (2023 г.) относно напредъка: използването на помощни технологии в съдебната система.

¹¹ Включително Конвенцията на Международната организация на труда за безопасност и здраве при работа

8. Накрая, Становището взема предвид отговорите на държавите членки на въпросника относно значението на благосъстоянието на съдиите за правораздаването и се основава на предварителен проект, изготвен от експерта на КСЕС, назначен от Съвета на Европа, г-жа Лусинда Сун.

II. Дефиниране на съдебното благополучие

9. За целите на настоящото становище, благополучието на съдиите се определя като непрекъснат процес, който позволява на съдиите да преуспяват във всички аспекти на професионалния си живот и най-малкото да поддържат физическото и психологическото здраве, необходимо за ефективно и ефикасно изпълнение на съдебните си задължения, с независимост, безпристрастност и почтеност. Съдебното благополучие е многоизмерно и обхваща положителни аспекти като ангажираност с работата, мотивация и удовлетвореност от работата, както и отрицателни аспекти, включително психологическо напрежение, тревожност, депресия, прегаряне и травма, причинена от работата.

10. Високите изисквания на съдебната работа могат да доведат до силен стрес за съдиите, но степента на стрес зависи от наличието на физически, психологически, социални или организационни аспекти на работата, които могат да им помогнат да постигнат работните си цели, да намалят изискванията на работата и да стимулират личностното израстване, учене и развитие.

11. Въпреки тежките изисквания на работата им, съдиите имат няколко източника на удовлетворение, които играят положителна роля за тяхното благополучие. Целенасочената и смислена работа са най-често посочвани в отговорите на въпросника на държавите - членки на КСЕС, като положителна характеристика на съдебната работа. Отговорите многократно потвърждават огромното удовлетворение, произтичащо от обществено-служебния характер на съдебната работа, правораздаването и поддържането на върховенството на закона.

12. Други разпространени източници на удовлетворение за съдиите включват автономност и независимост при вземането на решения, излагане на интелектуално стимулираща и предизвикателна работа, професионално израстване, сигурност в кариерата, признание и уважение, както и принадлежност към съдебна общност, която предлага колегиалност и подкрепа. Тези източници на удовлетворение или положителни характеристики на съдебната работа предлагат жизненоважни механизми, чрез които съдиите изпитват благополучие.

от 1981 г. (№ 155) и Конвенцията на Международната организация на труда за насърчителна рамка за безопасност и здраве при работа от 2006 г. (№ 187).

III. Предизвикателствата на съдебната работа

13. Съдебната работа е по своята същност сложна и взискателна, изискваща от съдиите да изпълняват ролите си в условия на структурен, процедурен и обществен натиск. Настоящият раздел разглежда тези предизвикателства и тяхното въздействие върху благосъстоянието на съдиите. Разглеждането на факторите за минимизиране на изпитваните предизвикателства в съдебната работа е особено важно поради взискателния характер на работата и обикновено ограниченото финансиране, налично за посрещане на тези изисквания.

(i) Натовареност и времеви натиск

14. Голямото работно натоварване, дългото работно време и времеви натиск са значителни стресови фактори, засягащи съдиите¹². Тези изисквания могат да компрометират качеството на съдебните мотиви и вземане на решения, ако съдиите нямат достатъчно време да подготвят решенията си¹³. Те са и основен проблем, засягащ съдебната независимост и правото на справедливо изслушване в разумен срок съгласно член 6 от ЕКПЧ.¹⁴ Независимостта може да бъде сериозно намалена, ако съдиите нямат време да провеждат процедурите по начина, който смятат за необходим за реализиране на справедлив процес.¹⁵

15. Неправомерният натиск за ускоряване на производствата и постигане на производствените цели може да повлияе на съдебната независимост, като създава имплицитни стимули за приоритизиране на ефективността, обръквайки качеството на правосъдието с прекомерния акцент върху производителността¹⁶. Под такъв натиск съдиите могат да се сблъскат с прекомерно противоречие между качеството и количеството на работата¹⁷.

---

¹² Глобална мрежа за съдебен интегритет, UNODC. Проучване на връзките между благосъстоянието на съдиите и съдебния интегритет (2022 г.), Женева.

¹³ КСЕС Становище № 11 (2008), параграфи 26, 34.

¹⁴ Глобална мрежа за съдебна почтеност, UNODC. Проучване на връзките между благосъстоянието на съдиите и съдебната почтеност (2022 г.), Женева. Вижте също, Проучване сред съдиите относно независимостта на съдебната власт на Европейската мрежа на съдебните съвети (ENCJ) (2025 г.), страница 36.

¹⁵ Вижте проучването на Европейската мрежа на съдебните съвети (EMCC) сред съдиите относно независимостта на съдебната власт (2025 г.), страница 34.

¹⁶ Становище № 17 на КСЕС (2014 г.), параграф 35; Становище № 6 на КСЕС (2004 г.), параграф 42; Проучване сред съдиите относно независимостта на съдебната власт на Европейската мрежа на съдебните съвети (EMCC) (2025 г.), страница 26.

¹⁷ Становище № 17 на КСЕС (2014 г.), параграф 42. Насоки на СЕРЕJ относно оценката на качеството на работата на съдиите (2024 г.), насока 12, страница 15.

16. Отчасти тези предизвикателства се усилват от нарастващата сложност на правните системи. Макар че съдебната работа по своята същност изисква от съдиите да работят в среда на правни и междуличностни конфликти, ескалацията на такива конфликти в съвременното общество стимулира нарастването на броя на делата, изискващи съдебна намеса, с все по-голям обем документация за анализ и оценка. Тази нарастваща сложност, съчетана с увеличаването на броя на делата, явяващи се пред съдилищата, има преки последици за правото на справедлив процес в разумен срок.

(ii) Излагане на травматичен материал

17. Излагането на травматичен материал по въпроси, включително свързани с наказателното, семейното, имиграционното и правото на убежището, може да представлява по-висок риск от съдебен стрес. Тези дела обикновено включват твърдения за тежки насилствени престъпления, военни престъпления, сексуално насилие и експлоатация, фатални трагедии, спорове за попечителство, родителско насилие, проблеми, свързани с благосъстоянието на децата, трафик на хора и жестокост. В такива случаи, когато съдиите рутинно се занимават с уязвими лица, които са претърпели изключително травматични преживявания, косвената травма, преживяна от съдиите, може значително да навреди на тяхното благополучие. Способността за справяне с повишените емоционални изисквания може да бъде изострена от служебния натиск и ограниченията във времето¹⁸.

(iii) Използване на изкуствен интелект (ИИ) и други помощни технологии

18. В предишни становища КСЕС подчертаваше значението на разработването и използването на технологии по начини, които поддържат и подобряват съдебната автономност, независимост, безпристрастност и върховенство на закона.¹⁹

19. Лошото благосъстояние на съдиите може да доведе до неподходящо прекомерно разчитане на ИИ и други технологии. Това може да е особено изразено, когато съдиите са под изключителен стрес и натиск, така че техните емоционални и когнитивни ресурси са изчерпани. При тези обстоятелства съдиите могат да бъдат изкушени да прибегнат до разчитане на технологии, без да прилагат необходимия надзор при вземането на решения

---

¹⁸ Относно психосоциалната тежест върху съдиите, причинена от определени ситуации и нейното въздействие върху безпристрастността, вижте документа на СЕРЕЈ: „Прекъсване на изолацията на съдиите. Насоки за подобряване на уменията и компетенциите на съдиите, засилване на споделянето на знания и сътрудничеството и преодоляване на културата на съдебна изолация“ (2019 г.), параграфи 101, 102, 104

¹⁹ Становище № 26 на КСЕС (2023 г.). Вижте също Европейската етична харта на СЕРЕЈ относно използването на изкуствен интелект в съдебните системи и тяхната среда (2018 г.) и по-специално петия ѝ принцип „под контрола на потребителя“, както и Насоките на СЕРЕЈ относно електронното подаване на съдебни документи и цифровизацията на съдилищата (2021 г.).

върху резултатите, произведени от използваната технология, и без да извършват подходящи проверки за идентифициране на потенциални халюцинации, свързани с ИИ, които те могат да съдържат.²⁰ Следователно защитата на благосъстоянието на съдиите е от решаващо значение за ефективното и отговорно използване на ИИ и други помощни технологии.

20. Ако помощните технологии не се прилагат по подходящ начин²¹, съдиите могат изпитват загуба на автономност и контрол и намалено доверие и самочувствие. Съдиите могат да чувстват, че тяхната автономност е застрашена, ако има неадекватни или неподходящи насоки за правилното използване на технологиите. Широко разпространеното използване на ИТ инструменти и изкуствен интелект може също да доведе до значително увеличение на процесуалните документи и съпътстваща липса на систематични усилия от страна на страните по делото за достатъчно структуриране, обобщаване или изясняване на фактите. Неподходящото използване на тези технологии може по този начин да повлияе на натовареността на съдиите и качеството на работата, като увеличи броя на делата, които съдиите могат да обработят в рамките на даден срок, и скоростта, с която се обработва делото.²²

(iv) Предизвикателства с финансирането

21. Адекватното финансиране на съдебната система²³ е тясно свързано с независимостта на съдебната система, достъпа до правосъдие и правото на справедливо изслушване в разумен срок²⁴. Недостигът на финансиране и неадекватното възнаграждение за съдиите²⁵ могат да доведат до овакантиране на съдийски места, проблеми с набирането и задържането на персонал, недостиг на персонал и натрупване на дела, увеличавайки

---

²⁰ „Халюцинации, свързани с изкуствен интелект“ се отнасят до случаи, в които система с изкуствен интелект генерира информация, която изглежда правдоподобна, но е фактически невярна, изфабрикувана или неподкрепена от проверими данни.

²¹ Становище № 26 на КСЕС (2023 г.).

²² Насоки на СЕРЕЈ относно качеството на юрисдикционния дебат по граждански и административни дела (2025 г.), параграфи 13-14.

²³ Относно процента от БВП (брутен вътрешен продукт), отпуснат за правосъдие, вижте Доклада за оценка на европейските съдебни системи на СЕРЕЈ за 2024 г. (данни за 2022 г.), „Тенденции и заключения“, страница 2.

²⁴ Становище № 2 на КСЕС (2001 г.), параграфи 2-3; вижте също Становище № 6 на КСЕС (2004 г.), параграф 20; Становище № 11 на КСЕС (2008 г.), параграф 14; Становище № 18 на КСЕС (2015 г.), параграф 51. Вижте също Доклада за оценка на европейските съдебни системи на СЕРЕЈ за 2024 г. (данни за 2022 г.), Част 1: Общи анализи, страница 19.

²⁵ Относно финансирането на съдебната система вижте Доклада за оценка на европейските съдебни системи на СЕРЕЈ за 2024 г. (данни за 2022 г.), Част 1: Общи анализи, страница 19 и следващите. Вижте също Проучване сред съдиите относно независимостта на съдебната система на Европейската мрежа на съдебните съвети (ЕМСС) (2025 г.), страница 34.

натовареността на съдиите и повишавайки нивата им на стрес, което от своя страна може да повлияе на качеството на вземането на решения.

(v) Политическа намеса

22. През последните години политическата намеса в някои страни наруши съдебната независимост и безпристрастност, което от своя страна подкопава демокрацията и върховенството на закона²⁶. Липсата на уважение към съдебната независимост от страна на правителството, парламента и медиите е нарастващ проблем в тези държави членки²⁷. Съдиите могат да бъдат подложени на натиск да постановяват решения, които са в съответствие с политическите очаквания, с риск за тяхната безпристрастност, или могат да бъдат обвинени в съдебна пристрастност, когато се произнасят по въпроси, считани за неблагоприятни за политическите идеологии. Политическата намеса понякога се прикрива като въвеждане на реформи, които нямат легитимна цел за подобряване на качеството на правораздаването, а напротив, имат за цел смяна на персонала и/или намаляване на гаранциите за съдебна независимост.²⁸

23. От няколко години насам в някои държави членки се наблюдава нарастваща тенденция, при която върху съдиите може да бъде упражняван допълнителен натиск, когато изпълнителната власт не спазва или не изпълнява решения, постановени срещу нея.

24. В държави, където демократичното отстъпление е особено силно изразено, съдиите могат да се сблъскат с преки заплахы за своята независимост и безопасност. Те могат да включват наблюдение, тормоз, публично оклеветяване или дори физическо насилие. В екстремни случаи съдиите могат да бъдат задържани, отстранени от длъжност или принудени да бъдат отстранени за решения, възприемани като неблагоприятни за управляващите власти. Тези политически влияния могат да създадат значителен натиск върху съдебната система, което може да намали способността на съдията да прояви дължимата сдържаност, за да поддържа своята независимост и безпристрастност пред лицето на такъв натиск.

---

²⁶ Доклад на Генералния секретар за 2025 г., озаглавен „Към нов демократичен пакт за Европа“, ключови констатации в раздела „Функциониране на демократичните институции“, страница 35. Вижте също Доклад на Специалния докладчик на ООН за независимостта на съдиите и адвокатите, 16 юли 2020 г., A/74/176, параграф 63.

²⁷ Доклад на ЕКПС до Генералния секретар на Съвета на Европа относно прегледа на изпълнението на Плана за действие на Съвета на Европа за укрепване на независимостта и безпристрастността на съдебната власт (2022 г.), параграф 5. Вижте също Проучване сред съдиите относно независимостта на съдебната власт на Европейската мрежа на съдебните съвети (ЕМСС) (2025 г.), страници 46-48.

²⁸ „Персонал“ включва съдии, съдебни служители и персонал.

25. Натискът върху съдиите да се съобразяват с или да подкрепят политически програми, [независимо дали такъв натиск произхожда отвън или отвътре в самата съдебна система], има вредни последици за съдебната почтеност и независимост, общественото доверие в съдебната система и в крайна сметка за върховенството на закона.²⁹ Тези политически влияния могат да създадат значителен натиск върху съдебната система, което може да намали способността на съдията да прояви дължимата съдържаност, за да поддържа своята независимост и безпристрастност пред лицето на такъв натиск.³⁰

(vi) Заплахи за личната безопасност и сигурност

26. Член 6 от ЕКПЧ изисква съдебните производства и решения да бъдат публично достъпни. КСЕС потвърждава подкрепата си за този основен принцип, който засилва общественото доверие в съдебната система, но може също така да изложи съдиите на засилен обществен контрол и личен риск.

27. Опасения относно заплахи за личната безопасност и сигурност на съдиите са докладвани и на други места и е необходимо да бъдат разгледани³¹. Враждебните атаки срещу съдии под формата на словесни обиди и онлайн тормоз, сплашване и в някои случаи физическо насилие често се подхранват от политическа поляризация, дезинформация в медиите и обществено недоволство от съдебните решения, особено по нашумели дела, включващи политически противоречиви или социално чувствителни въпроси.

28. Заплахите за личната безопасност и сигурност на съдиите представляват сериозни последици за съдебната почтеност и независимост.³² Когато съдиите са подложени на сплашване или страх за личната си безопасност и безопасността на семействата си,

---

²⁹ „Персонал“ включва съдии, съдебни служители и персонал. Контролният списък за върховенството на закона на Венецианската комисия (2016 г.) предоставя всички основни елементи на съдебната независимост и безпристрастност. Той се актуализира през 2025 г. и ще се основава на тези елементи, вижте Уводен меморандум: Актуализиране на контролния списък за върховенството на закона на Венецианската комисия: принос от Парламентарната асамблея на Съвета на Европа. Вижте също Доклада на ЕКПС до генералния секретар на Съвета на Европа относно прегледа на изпълнението на Плана за действие на Съвета на Европа за укрепване на съдебната независимост и безпристрастност (2022 г.), параграф 15.

³⁰ Европейският съд по правата на човека (ЕСПЧ) е развил обширна съдебна практика относно независимостта и безпристрастността на съдиите, например *Juszczyszyn* срещу Полша (решение от 30 януари 2023 г.), *Eminağaoğlu* срещу Турция (решение от 9 март 2021 г.), *Guðmundur Andri Ástráðsson* срещу Исландия (решение от 1 декември 2020 г.).

³¹ Европейска мрежа на съдебните съвети (ЕМСС), Проучване сред съдиите относно независимостта на съдебната власт (2025 г.), страница 23.

³² Доклад на Бюрото на КСЕС относно съдебната независимост и безпристрастност в държавите членки на Съвета на Европа (издание от 2019 г.), параграфи 41-43.

съществува риск способността им да отсъждат безпристрастно да бъде компрометирана.³³

29. Възходът на социалните медии увеличи тези рискове, позволявайки бързото разпространение на агресивна реторика и разкриването на личната информация на съдиите. В крайни случаи съдиите могат да почувстват повишен натиск да се обясняват отвъд официалните решения, които постановяват. Докато въпросите около действителните или очакваните действия на медиите (напр. преса, телевизия и радио) са постоянни проблеми по отношение на неподходящото им въздействие върху съдебните решения, неподходящото въздействие на социалните медии се увеличава.³⁴

30. Постоянните заплахи и опасения за сигурността могат да имат сериозни последици за благосъстоянието на съдиите, водещи до тревожност и чувство на изолация, особено когато съдиите са принудени да променят рутината си или да ограничат публичното си присъствие.

(vii) Война и глобални конфликти

31. Политическите репресии и заплахите за личната безопасност и сигурност се засилват по време на война и глобални конфликти. Тези условия често предизвикват нарастващи атаки срещу върховенството на закона, тъй като правителствата се позовават на извънредни правомощия, ограничават гражданските свободи и дават приоритет на националната сигурност пред индивидуалните права. Съдиите трябва да се произнасят в несигурна среда, където правните принципи могат да бъдат умишлено заобикаляни и където решенията им могат да бъдат пряко оспорени от политически или военни интереси.

32. По време на война физическото и психологическото натоварване на съдиите може да бъде огромно. Освен действителното или очакваното разрушаване на съдебни сгради и правна инфраструктура, може да възникне значителна загуба на ресурси чрез постоянно излагане на дела с висок интерес, заплахи за личната безопасност и моралната тежест на решения, засягащи живота и свободите. Тези кумулативни загуби създават среда на висок стрес, в която съдиите трябва да продължат да изпълняват задълженията си под огромно психологическо напрежение. Без адекватна подкрепа от колеги и институции, съдиите могат да изпитат остра изолация и благосъстоянието им може бързо да се влоши.

IV. Инициативи за защита на благосъстоянието на съдиите

---

³³ Становище № 21 на КСЕС (2018 г.).

³⁴ Европейска мрежа на съдебните съвети (ЕМСС), Проучване сред съдиите относно независимостта на съдебната власт (2025 г.), страница 22.

33. Съдебната власт трябва да се ангажира пълноценно с и да подкрепя инициативи, които защитават, подсилват и подобряват положителните характеристики на съдебната работа, като същевременно минимизират нейните отрицателни черти. Стигмата, свързана със стреса и лошото благосъстояние, може да представлява пречка за разговор с колеги и други хора и за търсене на помощ и подкрепа, когато е необходимо. Когато стресът се възприема неправилно като слабост или форма на увреждане, а не като нормална човешка реакция на ситуационен натиск, участието във всяка организирана инициатива за благосъстояние е възпрепятствано. Това важи и за съдиите, които като цяло са свикнали да решават проблеми самостоятелно и автономно. Включването на международни стандарти в рамките за съдебно управление е в съответствие с най-добрите глобални практики и потвърждава ангажимента на съдебната власт към нейната независимост.³⁵

(А) Всеобхватно управление и отчетност

34. В основата на всеки подход към благосъстоянието на съдиите е стабилна рамка за управление, която признава благосъстоянието на съдиите като съществена предпоставка за съдебна независимост, безпристрастност и качество на съдебната работа. Съдебната власт трябва да поеме отговорност за разработването и поддържането на такова управление. Създаването на вътрешни механизми за подобряване на благосъстоянието на съдиите ще насърчи по-голяма независимост и устойчивост в рамките на съдебната власт и ще предпази инициативите от политическа намеса и злоупотреби.

35. Съдебната власт следва да има необходимата власт и влияние, за да гарантира, че са налице подходящи структури за управление на благосъстоянието, с ефективни системи, процеси и контрол, и че съдебните ресурси са разпределени достатъчно за разработване на политики и процедури, които биха подпомогнали благосъстоянието на съдиите. Могат да бъдат създадени специални комисии за благосъстояние, за да се гарантира, че стратегиите и плановете за подобряване на благосъстоянието на съдиите са разработени и ефективно приложени и координирани. В идеалния случай стратегиите за благосъстояние следва да бъдат стандартизирани, за да се прилагат на национално ниво за всички съдилища в държавата членка.

36. Могат да бъдат създадени и специални звена за превенция на професионалния риск, които да организират и приоритизират инициативи. Задълженията на тези служби могат да включват провеждане на периодични оценки на психосоциалния риск на условията на труд на съдиите, оценка на нивата на стрес сред съдиите през подходящи интервали, разработване на политики и процедури за благосъстояние и проектиране и прилагане на

---

³⁵ Конвенция на МОТ за безопасност и здраве при работа, 1981 г. (№ 155); Конвенция на МОТ за насърчаване на безопасността и здравето при работа, 2006 г. (№ 187).

целенасочени интервенции за смекчаване на установените рискове. Наемането или развиването на партньорства с обучени и квалифицирани специалисти по здравословни и безопасни условия на труд, като например организационни психолози, може да помогне с тези задачи.

(Б) Превенция

37. Инициативите следва да се фокусират върху предотвратяването на прекомерен стрес и неразположение сред съдиите. Такива инициативи следва да се организират с активното участие на съдиите, за да се гарантира, че се правят подходящи, реалистични и практични промени. Те следва да повишават осведомеността относно необходимостта да се гарантира, че условията на труд на съдиите, като например работното им натоварване, физическата среда и възнаграждението, са разумни, за да подкрепят тяхното благополучие.

(i) Опазване на личната безопасност и сигурност

38. В някои държави членки съдиите са изложени на целенасочени актове на насилие, сплашване, злоупотреба и тормоз, често предизвикани от недостатъчно информирано медийно отразяване и дирижирани политически атаки срещу съдебната система. Тези враждебни атаки целят да отслабят независимостта и безпристрастността на съдебната система и да подкопаят общественото доверие в съдебната система.³⁶

39. Рисковете за безопасността и сигурността могат да се простират отвъд физическите заплахи и да включват значителни уязвимости в киберсигурността и защита на данните. Съдиите често боравят с чувствителна лична информация и информация, свързана с дела, което ги прави потенциални цели за кибератаки и нарушения на данните. Разкриването на поверителни данни може да компрометира не само целостта на съдебните производства, но и личната безопасност на съдиите и техните семейства.

40. От ключово значение е във всички съдилища да са налице ефективни системи, процеси и контроли за оценка и наблюдение на заплахите за личната безопасност и сигурност на съдиите и да се гарантира, че инцидентите се разследват и се предприемат подходящи мерки в зависимост от естеството на заплахата. Такива мерки следва да се преразглеждат непрекъснато, за да се прецени дали остават подходящи или все още са необходими. Най-малкото, съдебните сгради трябва да бъдат оборудвани с адекватни нива на сигурност, които могат да бъдат засилени според нуждите, когато съдиите

---

³⁶ Доклад на Бюрото на КСЕС относно съдебната независимост и безпристрастност в държавите членки на Съвета на Европа (издание от 2019 г.), параграфи 41-43.

председателстват особено важни дела или във времена на криза³⁷. В екстремни случаи, когато животът, безопасността и сигурността на съдията са изложени на висок риск, задължение на държавата съгласно членове 2 и 3 от ЕКПЧ е да разследва и преследва такива престъпни деяния. Освен това, и когато е необходимо, може да възникне задължението за въвеждане на допълнителни мерки за сигурност за защита на съдиите и техните семейства.

41. Въпреки че неблагоприятните обществени коментари не могат да бъдат избегнати³⁸, съдебната власт може да приложи мерки, за да гарантира, че съдиите не се чувстват изолирани и изоставени, особено когато решават нашумели дела, по които са изложени на публична критика и злоупотреби. В тези ситуации единството и подкрепата на колеги, председатели на съдилища и/или съвети на съдебната власт могат да осигурят критични ресурси за защита на благосъстоянието на съдиите, ако възникнат подобни лични атаки срещу тях.

42. Пресслужбите на съдилищата могат да се справят с предизвикателствата, произтичащи от дезинформация и невярно отразяване в медиите, като предоставят официален канал за публично съобщаване на резюмета на решения и процес за отговор на възникващи коментари. Създаването на говорители на съдилищата или медийни и комуникационни служби е насърчено от КСЕС и Комитета на министрите на Съвета на Европа³⁹. Тези мерки могат да облекчат натиска, изпитван върху съдиите да се защитават публично, като се избягва всяко впечатление за липса на безпристрастност или независимост.⁴⁰

(ii) Прозрачност и дестигматизиране на стреса

43. Съдиите трябва да се чувстват уверени, за да изразят всички притеснения, които може да имат относно своята безопасност, сигурност и благосъстояние. Ако съдиите не се чувстват свободни да обсъждат или повдигат тези опасения, това може да доведе до нарастващо чувство на изолация, което може да влоши всички преживяни нива на стрес.

44. Необходимостта от борба със стигмата в съдебната система възниква на системно ниво и е от решаващо значение за насърчаване на ангажираността с инициативи, които подкрепят благосъстоянието на съдиите чрез обучение и образование. Усилията за прилагане на каквато и да е организирана инициатива за благосъстояние ще бъдат

---

³⁷ Насоки на СЕРЕJ относно организацията и достъпността на съдебните помещения (2014 г.), раздел 4.4.1.

³⁸ Като се има предвид основното право на свобода на изразяване, ЕКПЧ, чл. 10.

³⁹ Препоръка на Комитета на министрите CM/Res (2010) 12 относно съдиите: независимост, ефективност и отговорности, параграф 29; вижте също Становище № 25 (2022) на КСЕС, параграф 64

⁴⁰ Становище № 18 на КСЕС (2015 г.), пар. 53.

безполезни, ако съдиите не участват в тях. Следователно е важно да се насърчава култура, която нормализира разговорите около стреса и търсенето на подкрепа.

(iii) Справедливи и прозрачни практики за управление на човешките ресурси

45. Политиките и практиките по отношение на човешките ресурси във връзка с управлението на представянето, обучението и развитието могат да бъдат разработени така, че да стимулират ангажираността и да засилят чувството на съдиите за съдебна цел и значение по отношение на тяхната роля в юридическата професия и в обществото. Прозрачните политики и процеси за човешки ресурси, отнасящи се до назначенията и повишенията на съдиите, могат също да помогнат за укрепване на опита на съдиите по отношение на кариерната стабилност и сигурност и да насърчат чувството за автономност и контрол над професионалното им израстване и развитие. Благосъстоянието на съдиите може да бъде допълнително подоброено чрез наличието на гъвкави работни условия, за да се улесни съчетаването на ролята на съдиите със семейните им задължения и развлекателните им интереси. Такива договорености могат също така да засилят чувството за баланс между работа и личен живот, друг ресурс, който може да намали или елиминира преживяванията на стрес сред съдиите.

(iv) Насърчаване на позитивно лидерство

46. Съдиите трябва да имат пълна яснота и сигурност по всички въпроси, които ги засягат. Структурирани разговори между съдии на ръководни позиции и отделни съдии трябва да се планират периодично, за да се обсъдят конкретни предизвикателства, свързани с благосъстоянието, и да се документират всички договорени действия, които ще бъдат предприети за смекчаване на тези предизвикателства. Това не само ще засили посланието, че благосъстоянието на съдиите е важен въпрос и се приема сериозно от съдебната власт, но може също така да подобри чувството им за автономност и сигурност в кариерата.

47. Съдиите на ръководни позиции могат също така да улеснят чувството за смислена работа сред съдиите, значителен ресурс за благосъстоянието на съдиите, което може да бъде намалено от много от предизвикателствата, обсъдени в това становище, например чрез политическа намеса, лични нападки срещу съдии и продължително излагане на тежки и травматични дела.

(v) Развиване на приобщаваща съдебна култура и социални мрежи

48. Позитивна съдебна култура, в която съдиите имат подкрепящи отношения с колегите си, може да насърчи чувството за принадлежност и по-силно чувство за професионална

идентичност.⁴¹ Тези положителни социални взаимодействия предоставят на съдиите възможност да помагат, наставляват и подкрепят своите колеги и могат да бъдат особено важни, за да се гарантира, че съдиите чувстват, че могат да търсят насоки от своите колеги, когато председателстват трудни или травматични дела.

49. В много страни съдебната власт е създавала мрежи за съдебна подкрепа, за да осигури форум за съдиите за достъп до партньорска подкрепа и изграждане на професионални връзки. Тези мрежи могат също така да насърчат чувството за колегиалност, колективна цел и общност, които могат да служат като жизненоважни ресурси за защита и насърчаване на благосъстоянието на съдиите, особено когато съдиите са изложени на целенасочени и враждебни атаки от страна на правителството, парламента и (социалните) медии. Съдийските асоциации допринасят значително за колегиалността и общностния дух сред съдиите. Социални събития и други дейности също могат да бъдат прилагани за насърчаване на приобщаването и принадлежността.

(vi) Внедряване и поддържане на помощни технологии

50. КСЕС потвърждава общите принципи, свързани с технологиите в съдебните системи, препоръчани по-рано за намаляване на натовареността и стреса на съдиите.⁴² Ако помощните технологии не се внедряват и поддържат по подходящ начин, могат да възникнат няколко проблема по отношение на благосъстоянието на съдиите. Конкретните мерки, посочени тук, се отнасят до принципите, които биха спомогнали особено за защитата и насърчаването на благосъстоянието на съдиите, които използват помощни технологии.

51. Помощните технологии следва да се използват само за подкрепа и укрепване на върховенството на закона и не следва да се използват за предвиждане или заместване на вземането на решения от отделен съдия.⁴³ Това е не само от съществено значение за гарантиране на независимостта и безпристрастността на съдебната власт, но е необходимо и за да се гарантира, че съдиите не губят съдебна автономност, което в противен случай би смекчило стрес, който изпитват.

52. Следва да се създадат подходящи канали за комуникация, за да се гарантира, че съдиите са правилно информирани и имат възможности да участват в проектирането,

---

⁴¹ Вижте документа на СЕРЕЈ: Прекъсване на изолацията на съдиите. Насоки за подобряване на уменията и компетенциите на съдиите, засилване на споделянето на знания и сътрудничеството и излизане отвъд културата на съдебна изолация (2019 г.).

⁴² Становище № 26 на КСЕС (2023 г.), пар. 92.

⁴³ Становище № 26 (2023) на КСЕС, параграф 92, общи принципи (i), (ii), (iii).

разработването и усъвършенстването на технологиите.⁴⁴ Липсата на участие на съдебната власт в процесите на цифровизация може да повлияе негативно на опита на съдиите при работа с приложения, което може да повлияе на тяхната независимост.⁴⁵

(В) Обучение и образование

53. Инициативите следва да предоставят на съдиите навременна подкрепа и обучение, за да им помогнат да изпълняват ролите си безопасно, ефективно и в съответствие с върховенството на закона. Подобни инициативи следва да целят повишаване на квалификацията на съдиите, да им предложат увереност и сигурност и да укрепят индивидуалните им способности за управление на стреса.

54. Много съдии имат дълбоко вътрешно чувство за дълг и професионална отговорност, като често си поставят изключително високи стандарти. Това може да доведе до самоналожен перфекционизъм, който, макар и вкоренен в силна ангажираност към правосъдието, може да засили стреса и да допринесе за прегаряне. Съдиите може да чувстват, че винаги трябва да вземат безупречни решения, с очаквания, които е трудно да се поддържат в трудна и емоционално заредена среда. Тези вътрешни очаквания могат да утежнят външния натиск върху съдебната работа, особено когато липсват ресурси или когато системните ограничения ограничават способността им да отговарят на тези стандарти.

55. Обучението и образованието следва да целят повишаване на осведомеността и разбирането на съдиите за предизвикателствата, които могат да повлияят негативно на тяхното благосъстояние, и да насърчат търсенето на помощ. Тези цели могат да бъдат постигнати чрез официални програми за съдебно обучение и образование, предоставяни на национално и европейско ниво, и чрез предоставяне на персонализирани индивидуални интервенции.⁴⁶ Програмите следва да бъдат достъпни за всички съдии и да предлагат набор от структурирани курсове за това как съдиите могат индивидуално да защитят своето благосъстояние. Трансграничният обмен и обучение, организирани на европейско ниво, биха позволили обмен на добри практики и биха създали и укрепчили европейската съдебна солидарност, като по този начин намалят чувството за самота и изолация на съдиите. Те следва да обхващат общи въпроси като ефективно управление на стреса, както и по-специализирани теми като управление на сложни дела, реагиране на косвена травма и справяне с комуникацията с медиите и обществеността. Въпреки че

---

⁴⁴ Становище № 26 (2023) на КСЕС, параграф 92, общ принцип (viii)

⁴⁵ Проучване сред съдиите на Европейската мрежа на съдебните съвети (ЕМСС) относно независимостта на съдебната власт (2025 г.), страница 36.

⁴⁶ По-специално чрез Европейската мрежа за съдебно обучение (ЕМСО) и Програмата на Съвета на Европа за образование по правата на човека за юристи (HELP).

участието следва да бъде доброволно, възприеманата стойност на тези курсове следва да се насърчава.

(Г) Индивидуални мерки за подкрепа

56. Благосъстоянието на съдиите е споделена отговорност и отделните съдии трябва да предприемат активни стъпки за поддържане на благосъстоянието си.⁴⁷ Инициативите за подкрепа, предоставяни на отделни съдии, целят да допълнят универсално предоставяните програми за обучение и включват цифрови инструменти за самопомощ, които могат лесно да бъдат предоставени на всички съдии. Може да се осигури допълнително обучение и коучинг, за да се помогне на съдиите да се справят със сложни или чувствителни дела. Мерките биха могли да включват и програми за менторство и разработване на персонализирани и съобразени с конкретните потребности планове за развитие на благосъстоянието. Създаването на структурирани протоколи за обсъждане след сложни и травматични дела, за да се нормализират разговорите около предизвикателни емоции, също може да помогне за създаването на безопасно пространство за съдиите да обработват и осмислят тези емоции.

57. Инициативите могат да включват и предоставяне на достъп на съдиите до подходящо обучен и акредитиран специалист по трудова медицина, като например клиничен или трудов психолог, който може да ги насочва индивидуално относно техники или стратегии, които да им помогнат да управляват и да се справят по-добре с конкретни предизвикателства, с които може да се сблъскват. Достъпът до такива услуги трябва да бъде финансиран и да бъде наличен, но доброволен.

(Д) Връщане към съдебни задължения

58. Когато съдиите са претърпели физическо или психическо заболяване или нараняване, което може да е довело до период на отсъствие от съдебни задължения, трябва да се предприемат мерки за подпомагане на безопасното им връщане на работа. Такива мерки могат да включват достъп до психологически услуги, разумни условия за работа, консултиране и терапия. Разумните условия за работа могат да включват предоставяне на гъвкавост на съдията да се върне на работа, като например непълно работно време или поетапно връщане на работа, както и редовни срещи за подкрепа с ръководител, за да се обсъди как съдът може да отговори на техните нужди.

V. Препоръки

---

⁴⁷ Декларация от Науру за благосъстоянието на съдебната система, Принцип 3.

59. От изключителна важност е да се полагат систематични усилия за защита и насърчаване на благосъстоянието на съдиите.

60. Съответно, КСЕС препоръчва инициативите за защита, насърчаване и подкрепа на благосъстоянието на съдиите да спазват следните принципи:

(i) Благосъстоянието на съдиите е от съществено значение за правосъдието. Съдебната власт трябва да поеме отговорност за разработването и поддържането на стабилна рамка за управление, която признава благосъстоянието на съдиите като съществена предпоставка за съдебната независимост, безпристрастност, качество и ефективност, както и за върховенството на закона.

(ii) Съдебната власт трябва да се ангажира изцяло с и да подкрепя инициативи, които защитават, засилват и подобряват положителните характеристики на съдебната работа (например, цел и смислена работа, автономност и независимост), като същевременно минимизират отрицателните ѝ характеристики. Инициативите следва да повишават осведомеността за необходимостта да се гарантира, че условията на труд на съдиите, като например натовареността им, физическата среда и възнаграждението, са разумни, за да подкрепят тяхното благосъстояние.

(iii) Инициативите следва да се фокусират върху предотвратяването на екстрем и ненужен съдебен стрес и следва да се организират с активното участие на съдиите, за да се гарантира, че се правят съответните, реалистични и практични промени.

(iv) Жизненоважно е във всички съдилища да са налице ефективни системи, процеси и системи за мониторинг, които да оценяват и наблюдават заплахите за физическата, психологическата и цифровата безопасност и сигурност на съдиите. Държавата е длъжна да разследва и преследва престъпни деяния, засягащи безопасността и сигурността на съдиите, и да прилага допълнителни мерки за защита на съдиите и техните семейства, когато тяхната безопасност и сигурност са изложени на висок риск.

(v) Усилията трябва да са насочени към борба със стигмата в съдебната система, така че съдиите да се чувстват уверени да говорят за опасенията си относно тяхната безопасност, сигурност и благополучие.

(vi) Политиките за човешки ресурси трябва да бъдат справедливи и прозрачни, за да подкрепят набирането и запазването на съдебни назначения. Политиките и процесите трябва да подкрепят кариерното развитие на съдиите, професионалната им сигурност и да предлагат възможности за обучение и развитие, както и баланс между работа и личен живот.

(vii) Трябва да се насърчават позитивни лидерски практики и да се установят ефективни канали за комуникация, така че всички съдии да имат пълна яснота и сигурност по всички въпроси, които ги засягат.

(viii) Следва да се развият приобщаващи съдебни култури и социални мрежи, за да се подпомогне колегиалността, професионалната идентичност, приобщаването и принадлежността сред съдиите, като се признаят ползите от подобни положителни социални взаимодействия за благосъстоянието на съдиите.

(ix) Помощните технологии следва да се използват само за подкрепа и укрепване на върховенството на закона и не следва да се използват за предвиждане или заместване на вземането на решения от отделния съдия.

(x) Следва да се създадат подходящи канали за комуникация, за да се гарантира, че съдиите са правилно информирани за проектирането, разработването и усъвършенстването на технологиите и имат възможности да участват в тях.

(xi) На съдиите следва да се предоставя своевременна подкрепа на национално и европейско ниво и те следва да имат достъп до обучение, което да им помогне да изпълняват ролите си безопасно и ефективно. Трансграничният обмен и обучението на европейско ниво биха позволили обмена на добри практики.

(xii) Обучението следва да обхваща ефективно управление на стреса и специализирани теми като управление на сложни дела и реагиране на косвена травма. Всички съдии следва да имат достъп до програми за обучение и образование, които да подкрепят благосъстоянието им на всички етапи от кариерата им.

(xiii) Отделните съдии трябва да предприемат активни стъпки за поддържане на благосъстоянието си. За да им се помогне да направят това, съдиите трябва да имат достъп до индивидуални мерки за подкрепа, които да допълнят универсално предоставяните програми за обучение. Такива мерки следва да бъдат персонализирани, за да отговорят на индивидуалните нужди и да подкрепят съдиите при всякакви специфични предизвикателства, с които те може да се сблъскват. Достъпът до услуги по трудова медицина следва да бъде финансиран и достъпен за съдиите на доброволна основа.

(xiv) Когато физическо или психическо заболяване или нараняване е довело до период на отсъствие от съдебни задължения, следва да се вземат мерки за осигуряване на безопасното завръщане на работа, с подходяща индивидуална подкрепа, ако е необходимо